

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 60856-01-14
בפני כב' השופטת מירה דהן

עוזבון המנוחה ש.ת.ז"ל ת.ז.
צ.א(א) ת.ז.

בעניין:
התובע

ע"י ב"כ עו"ד אורן אלפנדרי
רחוב ההדירים 12 כפר נטר 40593
טלפון: 050-6000665

נגד

1. ע.ת.
2. מ.ת.
3. ח.מ.
4. ג.ת.
5. א.ת.
6. א.כ.

הנתבעים

ע"י ב"כ עו"ד שי זהר ו/או אליהו ריכטר
רחוב ז' בוטינסקי 138 רמת-גן 52602
טלפון: 03-7511955

פסק דין

הוגשה לקיום צוואת המנוחה ת. ש. ז"ל, מיום 01.12.1998 (להלן: "הצוואה").
עסקין בצוואה בפני עדים הם ה"ה: הגב' שרית אמיר ועו"ד אמיר אלופי; המנוחה מינתה
בצוואתה את עו"ד שולמית מנדלמן-כהן להיות מנהלת עיזבונה.
בצוואה קבעה המנוחה כי כל זכויותיה בדירת המגורים שברחוב _____ תל אביב (להלן:
"הדירה") יועברו לבנה א. ת. בלבד, הוא התובע שבפני.
כן קבעה המנוחה כי רכב המיצובישי אשר בבעלותה, יועבר אף הוא לתובע.

את הכספים הרשומים על שם המנוחה בבנק פועלים, חילקה היא בחלקים שווים בין שבעת ילדיה.

יוצא איפוא כי למרות שלמנוחה 7 ילדים, הורישה היא את הנכס העיקרי שבעיזבונה, דירת המגורים, לבן אחד בלבד הוא התובע ונישלה למעשה את יתר אחיו. המתנגדים 1-6 הגישו כתב התנגדות למתן צו הקיום וסוגיה זו הונחה בפניי.

טענות המתנגדים

1. א. טענת המתנגדים, התובע, צ. (א). ת. , היה ידוע מזה שנים רבות כנרקומן ובשנת 1997 בעת שנבנתה דירת העיזבון, הוא השתמש בסמים ושהה במרכזי גמילה. בשנת 1998, חזר התובע ממרכז הגמילה והתגורר יחד עם המנוחה ואביהם המנוח; לאחר מספר חודשים , ביום 01.09.1998 נפטר אביהם של הצדדים והתובע נותר לגור יחד עם אימו המנוחה. ב. מספר חודשים לאחר פטירת האב, החל התובע להפעיל מכבש לחצים על המנוחה ובאותה שנה (1998), החתים התובע את המנוחה על הצוואה, לטענת המתנגדים תחת לחץ וכפייה. ג. בכתב ההתנגדות טענו המתנגדים כי חתימת המנוחה על הצוואה ייתכן וזויפה. בעת החתימה על הצוואה, היתה המנוחה בת 75 שנים וסבלה מבעיות בריאות קשות . עובר לתקופה זו מימן אח אחר של הצדדים (י.ת. ז"ל) את הסמים של התובע; בסמוך לעריכת הצוואה נרצח האח יורם ועל כן, כך נטען, החל התובע לסחוט כספים מאימו המנוחה. ד. עוד טענו המתנגדים כי המנוחה עלתה מתימן ומעולם לא למדה קרוא וכתוב; לטענתם אין שום סיכוי שהמנוחה קראה והבינה את הצוואה ועדות העדים לענין זה, לא תהא שווה את הנייר עליו נכתבה.
2. א. טוענים המתנגדים כי בסביבות שנת 2004, התכנסו כל האחים בבית המנוחה במטרה לחתום על הסכמה להסתלק לטובת אימם, ללא תמורה, מחלקם בעיזבון האב המנוח. מדגישים המתנגדים כי באותה עת לא ידעו הם על הצוואה הנדונה והתובע לא טרח לספר להם כי באמתחתו צוואה המנשלת את כל אחיו מעיזבונה של האם. טוענים המתנגדים כי באותו מעמד ביקשה האם לחתום על צוואה המחלקת את רכושה בין כל האחים בחלקים שווים; לטענתם, האח ת. מ. סירב לחתום על ההסתלקות מחלקו ללא תמורה ועל כן הצוואה המחלקת את הרכוש באופן שווה לא נחתמה בסופו של יום. ב. המנוחה הלכה לעולמה ביום 06.09.2013 ובהמשך אותה שנה, הגיש התובע לרשם הירושה בקשה למתן צו קיום לצוואתה. לטענת המתנגדים, הסתיר התובע את דבר קיומה של הצוואה מיתר אחיו וזאת עד להגשת הצוואה דנן לביצוע.

3. במסגרת סיכומי המתנגדים, התכנסו האחרונים לשתי טענות מרכזיות אשר בגינן, לטעמם, אין לקיים את הצוואה:

א. **נטילת חלק בעריכת צוואה מכח סעיף 35 לחוק הירושה תשכ"ה 1965** (להלן: "חוק הירושה")- לטענת המתנגדים היה התובע שותף לשורה ארוכה של פעולות הקשורות לעריכת הצוואה, התערבות בכל שלב ושלב בעריכת הצוואה, החל מיצירת קשר ראשוני עם עורך הדין, קביעת הפגישה במשרד, הסעה לעוה"ד, נוכחות במשרד בעת הקראת הצוואה ועדות לחתימת המצווה על הצוואה כמו גם תשלום לעוה"ד, נוכח אלו טוענים המתנגדים כי בפועל נטל התובע חלק בעריכת הצוואה.

ב. **השפעה בלתי הוגנת מכח סעיף 30(א) לחוק הירושה** - לטענת המתנגדים מצבה הפיזי, הרפואי של המנוחה ואי יכולתה לקרוא ולכתוב עברית שללו כמעט לחלוטין את עצמאותה והפכו את המצווה תלויה לחלוטין בתובע. הדמות המרכזית אשר סייעה למנוחה באותם ימים ובפרט בסמוך למועד עריכת הצוואה היתה בנה התובע אשר היה באותן תקופות מכור לסמים קשים. מעורבותו של התובע, הנהנה העיקרי, בעשיית הצוואה מלמדת על קיום השפעה בלתי הוגנת.

טענות התובע

4. א. טוען התובע כי בעת עריכת הצוואה, היתה המנוחה צלולה בדעתה וכשירה לצוות;

באותה תקופה נהגה המנוחה לפקוד מדי יום את מועדון הקשישים ולצורך כך היתה נוסעת לבדה באוטובוס. רצונה של המנוחה משתקף בריור בצוואתה, עת ציוותה את דירת המגורים לתובע, כפי שהוסכם בין ההורים עוד שנים קודם לכן.

ב. התובע דוחה את הטענה כי חתימת המנוחה זויפה וטוען כי המדובר בטענה לא ראויה.

ג. בהתייחס לטענה בדבר השפעה בלתי הוגנת טוען התובע כי זו טענת סרק; ולטעמו לא רק שלא היתה לו כל השפעה בלתי הוגנת על אימו המנוחה, אלא שהמנוחה עצמה היא אשר יזמה עריכת הצוואה בסמוך למות אביו המנוח ד.ת. ז"ל, כאשר רצו שני ההורים להעביר את כל הזכויות בדירה על שם התובע, אך הדבר לא הסתייע.

ד. אשר לעניין נטילת חלק בצוואה על ידי התובע הרי שהאחרון מכחיש זאת ולטעמו עורכת הדין שלומית מנדלמן-כהן, היא זו אשר ערכה את הצוואה עבור המנוחה.

ה. לטענת התובע, המנוחה לא נישלה את יתר אחיו שכן ציוותה על חלוקת כספיה בבנק הפועלים בין כולם. בהתייחס לדירת המגורים, מציין התובע כי רצון המנוחה וגם רצון בעלה המנוח, אביו, היה כי הוא יקבלה שכן יתר האחים

(למעט אחד- מ. שנותר להתגורר בשטח שקיבל מהאב המנוח) זכו בדירה משלהם בעת פינוי כפר שלם, כך שגם השימוש במילה "נישול" אינו הולם כאן.

5. א. אשר לטענה כי התובע ידוע מזה שנים רבות כנרקומן, טען התובע כי אכן היתה לו

בעבר בעיית התמכרות, אולם הוא שהה במרכזי גמילה ונגמל לחלוטין. טוען התובע כי התגורר עם אביו ואימו משנת 1995; המנוח הלך לעולמו ביום 01.09.1998 ומספר חודשים לאחר מכן החליטה המנוחה לערוך את הצוואה הנדונה ולדאוג לכך שהזכויות בדירה וברכב יעברו על שם התובע בשלמות. בתחילת שנת 2004, פנו כל הנתבעים לבית הדין הרבני בפתח תקווה על מנת לקבל צו ירושה ע"ש האב המנוח ד.ת. ז"ל.

ב. כל האחים הסכימו להסתלק מחלקם בעיזבון אביהם, לטובת האם המנוחה וזאת ללא תמורה והם אף חתמו על כך בפני עוה"ד גבריאלי לוי, למעט האח מ. ת. אשר סירב למהלך ובעטיו לא יצא אל הפועל כל המהלך. לטענת התובע, כל אחיו הבינו עוד מהמנוח כי יש בכוונתו להעביר את הדירה לתובע ובהמשך כי זהו רצונה של המנוחה. לטענתו הדבר היה ידוע לכל האחים גם בשנת 2004 עת הסכימו להסתלק מחלקם לטובת המנוחה והתייצבו בפני בית הדין הרבני ברם בשל סירוב האח מ., המהלך כשל.

ג. התובע טוען כי המנוחה מעולם לא ביקשה לשנות מצוואתה שחתמה בשנת 1998 וכי זו היתה צוואתה האחרונה אשר ביטאה את רצונה הברור.

דין

6. א. כאמור לעיל, בפנינו צוואה עליה חתמה המנוחה בפני שני עדים: גב' שרית אמיר ועו"ד אמיר אלופי. המנוחה מינתה בצוואתה את עו"ד שולמית מנדלמן-כהן להיות מנהלת עיזבונה.

ב. עיקרון העל המנחה במשפטי צוואות הוא כיבוד רצון המצווה. לעניין זה יפים דבריו של כב' השופט מ. חשין בע"א 1212/91 קרן לב"י נ' פליציה [בינשטוק, פ"ד מח\(3\) 705](#), שם נקבע כי:

"הכלל הגדול הוא, ששומה עלינו – החיים – לכבד את רצונו של המת, ומחובתנו לעשות כמיטב יכולתנו, כדי ליתן תוקף לכוונתו כפי שזו באה לידי ביטוי בצוואתו. בסוף – כל – הסופות, המת לא הזיק לאיש – הוא לא ציווה אלא את רכושו – ולכאורה אין טעם שלא נכבד את רצונו באשר לחלוקת נכסיו אחרי מותו. והנה, למרות כלל גדול וחשוב זה באשר לכיבוד רצונו של המת – והוא – בריח – התיכון במשפט הצוואות – באים אנו – החיים, וכמו מבטלים אנו את רצונו".

בספר בראשית מז' כט' מופיעים דבריו של יעקב אבינו ליוסף בנו "ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים.." רש"י במקום מבאר "חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום או גמול".
ברי, כי קיום רצון המת לאחר פטירתו, ייחשב אף הוא כאותו "חסד של אמת".

ג. הצורך לכבד את רצון המת הוא גם ביטוי לאוטונומיה של הרצון הפרטי, המעוגנת בכבודו של האדם.

חירות אדם לצוות ולהורות מה ייעשה בנכסיו לאחר פטירתו קיבלה מעמד של זכות חוקתית בהתאם לסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.
ראה גם רע"א 5103/95 טובה דשת נ' שלום אליהו, פ"ד נג' (3) 97, 113-112.

ד. הלכה פסוקה וקבועה היא כשלפנינו צוואה שעל פניה נתמלאו בה כל הדרישות הצורניות, חזקה שהיא תקפה, ועל הטוען לפסלותה - הראייה.
ראה לעניין זה בספרו של פרופ' שילה "פירוש לחוק הירושה" בעמ' 232; ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרום, פ"ד מט (1) עמ' 327.

אשר על כן, הטוען כי הצוואה מזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה - עליו הנטל להוכיח טענתו.

לעניין מידת ההוכחה הנדרשת ראה דברי כבוד הנשיא (דאז) אהרון ברק בע"א 2098/97 בוסקילה נ' בוסקילה פ"ד נה (3) עמ' 856 עת דן כבוד הנשיא בנטלי ההוכחה הנדרשים מכוח סעיף 25 לחוק הירושה לעומת סעיף 26 לחוק הירושה:

"טול מקרה של צוואה תקינה שלגביה נטען כי המנוח לא גמר בדעתו לעשות צוואה. במצב דברים זה מידת ההוכחה המוטלת על הנטען להיעדר גמירת דעת הוא נטל ההוכחה המקובל במשפט האזרחי, כלומר מאזן ההסתברות."

א. 7. בדיון הראשון שהתקיים בתיק דנן ביום 02.06.2014, ולאחר שהתובע הוזהר כדין, השיב התובע לשאלות בית המשפט וכדלקמן:

"הייתי בקשר יום יומי עם אמי, היא טופלה בקופת חולים נטע, קופת חולים כללית, היא הופנתה בשנים האחרונות לבית חולים איכילוב מידי פעם, זה לא נכון שהיתה לה מטפלת 15 שנים, ולא היו לה טיטולים, היתה לה מטפלת משנת 2006, כל אחי ידעו שהדירה תעבור אלי, כאשר נערכה הצוואה אני לקחתי את אימי לעו"ד."

אני נוכחתי בזמן עריכת הצוואה. היתה עורכת דין היא הקריאה לה את כל הצוואה היא הסבירה לה מה הולך להיות, ואימי הסבירה מה היא רוצה, אני ראיתי את אימי חותמת אני הייתי במשרד כאשר היא חתמה על הצוואה. כאשר אימי חתמה על הצוואה היתה עו"ד במשרד והיה עוד עו"ד היו גבר ואישה ועוד בעלת המשרד ואימי ואני. אימי דברה עברית, מציגים אותה כאן שהיא לא

נורמלית. אמא שלי היתה הולכת למועדון ושם היא היתה מספרת סיפורים, היא לא היתה אחת שנגררת. עד 2003 גרתי אצל אימי במועד עריכת הצוואה גרנו ברח' _____ תל אביב. הורי רצו להוריש לי את הבית עוד לפני שהם נפטרו, אני לא הייתי מציאותי. נתתי לזה להתמסס. וכאשר אבי נפטר אמי לחצה עלי שנעשה צוואה. אני התקשרתי לעורכי הדין אבל אמא שלי ידעה בדיוק לקראת מה היא הולכת, אני הסעתי אותה ברכב שלי. אמא שלי דיברה עם עו"ד היא הסבירה לו מה היא רוצה. המשרד הוא של עו"ד אליה פניתי היא עשתה לי משהו בעבר אותה עו"ד, היה שם עוד עו"ד ועוד בחורה, המנוחה הסבירה מה היא רוצה ועוה"ד אמרה...

אמא שלי ידעה לקרוא עברית אבל היא לא ידעה לקרוא טקסטים שלמים, אני זוכר בוודאות שעו"ד הסבירה לה בדיוק מה הולך לקרות.
ראה עמוד 3 לפרוטוקול מיום 02.06.2014, שורות 1-18 ;
(ההדגשה בפסה"ד בקו תחתון איננה במקור, אלא אם נאמר אחרת. מ.ד.).

בהמשך לעדות זו בפניי, ניתנה החלטתי באותו הדיון וכדלקמן:
"בשלב זה ולאחר ששמעתי טענות חלק מבעלי הדין בהליך ונוכח טענות התובע עצמו כי נכח בחדר עם המנוחה במועד שנחתמה הצוואה ועל מנת לבחון מצבה הרפואי של המנוחה בעת עריכת הצוואה וקודם לשמיעת העדים לצוואה, מורה על הזמנת החומר הרפואי בעניינה של המנוחה הגברת ת. ש. ז"ל ת.ז. הגופים שיפורטו להלן לתקופה שמיום 01.01.95 ועד ליום 01.01.00. ואלו הגופים:
קופת חולים כללית סניף נטקה בתל אביב.
בית חולים איכילוב.
מוסד לביטוח לאומי.
תוגש פסיקתא לחתימה."

ג. לאחר מספר ימים, הוגשה לתיק "הודעת הבהרה" מטעם התובע בקשר לעדותו המצוטטת דלעיל, ההודעה הוגשה בצירוף תצהיר עליו חתם התובע ביום 09.06.2014.

בתצהיר כתב התובע כדלקמן:
"2. הריני להצהיר כי מיד לאחר שמסרתי את עדותי האמורה לעיל הבנתי כי יתכן מאוד שטעיתי באופן מסירת תשובתי, שכן לאמיתו של דבר כלל אינני זוכר היטב אם אכן נכחתי בעת שנערכה צוואת אימי המנוחה מיום 1.12.1998 (להלן- הצוואה). אני זוכר את אימי יושבת עם עורכת הדין בבואנו לשם, ובצאתנו מהמשרד אני זוכר שהיה בידי המסמך חתום בחתימת ידה. לכן בדיון העדתי מבחינתי לגבי אמיתות החתימה, שאני בטוח שזו חתימת אימי ז"ל על מסמך הצוואה.

3. הריני להצהיר כי אמרתי את הדברים בדיון מהר מתוך לחץ וכדי לסתור דברים שמסר אחי מ. (הספר) בעדותו ונמצאו בעיני לא נכונים בנוגע להבנת אימי המנוחה ז"ל את תוכן הצוואה.

4. הריני להצהיר כי לתפישתי אין בעדותי הנ"ל כדי להפיג באופן מוחלט את הערפל מעל שאלת נוכחותי בעת עריכת הצוואה עצמה, ואף אני הייתי מעוניין להגיע לחקר האמת בקשר עם שאלה זו, וזאת פשוט כי אינני זוכר כיצד התרחשו הדברים בדיוק אותו יום. ייתכן כי בעת עריכת הצוואה יצאתי החוצה ואימי נותרה לבדה עם עורכת הדין והעדים שבטוח היו שם.

בתצהיר העדות הראשית אשר הוגש מטעם התובע ונחתם על ידו ביום

.ד

23.03.2015

ציין התובע כדלקמן:

"27. אשר לנוכחותי בעת החתימה הריני להצהיר כי אף אני הייתי מעוניין להגיע לחקר האמת בקשר עם שאלה זו, וזאת פשוט כי אינני זוכר כיצד התרחשו הדברים בדיוק אותו יום... כל כך רציתי להבהיר לבית המשפט שידע שהחתימה של אימי היא אמיתית ומרצון אמיתי ולכן סיפרתי את הסיפור מליבי כאילו הייתי נוכח במעמד החתימה. מה שלא בטוח בכלל. סביר יותר כי הייתי נוכח רק בקרבת מקום ובהחלט ייתכן כי המתנתי מחוץ למשרד או בלובי.."

ה. עינינו הרואות, כי התובע אשר העיד באופן ספונטאני במהלך הדיון הראשון בפניי, ככל הנראה מבלי שהוכן ומבלי שהוסבר לו מה ישרת נאמנה את האינטרסים שלו ואת קו התביעה, טען כי היה נוכח פיזית במעמד עריכת הצוואה, כי שמע את עורכת הדין מקריאה למנוחה את הצוואה, כי ראה את אימו המנוחה חותמת על הצוואה וכי הוא זוכר "בוודאות" שעורכת הדין הסבירה למנוחה מה הולך לקרות.

עוד העיד התובע כבר בדיון הראשון כי אימו אמרה לו- "נעשה" צוואה, כי הוא הסיע את המנוחה לעורכת הדין אשר הכיר מבעוד מועד ואשר טיפלה בענייניו בעבר וכי הוא נכח במשרד, אותה עת.

העדות היתה כה נחרצת כה ברורה וכה מפורטת, כך שלא היה מנוס ממתן החלטתי מאותו היום, אשר מדברת בעד עצמה.

בהודעת ההבהרה שהגיש התובע מספר ימים לאחר מכן, חזר בו מדבריו הנחרצים וטען כי הוא אינו זוכר "היטב" האם נכח במעמד חתימת הצוואה אם לאו, וגם מתצהיר ההבהרה אשר הגיש לא היה כדי להפיג באופן מוחלט את הערפל מעל שאלת נוכחותו בעת עריכת הצוואה עצמה_ תוך שהוא מציין כי אף הוא היה מעוניין להגיע לחקר האמת בקשר עם שאלה זו.

בתצהיר העדות הראשית מטעמו, טען התובע כי סביר יותר שהיה נוכח רק בקרבת מקום ובהחלט ייתכן כי המתין מחוץ למשרד או בלובי.

8. א. בהמשך לעדות האמורה, טענו המתנגדים כי יצא המרצע מן השק וכי התובע אישש

את טענותיהם; בהמשך טענו המתנגדים במסגרת סיכומיהם כדלקמן:
"היו אלו שאלות שבאו בהפתעה למשיב ולכן מדובר בעדות אותנטית, בראשיתית, ספונטנית, טהורה, בלתי נגועה בתוצרים של הכנת הלקוח מראש על ידי בא כוחו ועל כן מדובר בעדות בעלת המשקל הרב ביותר.. אדם שמנסה להרשים שופט (מבלי להבין שעדותו גורמת נזק בלתי הפיך לתיק), לא יעיד עדות כל כך מפורטת: גם הסיע את אמו לעו"ד, גם ראה שעו"ד הקריאה למנוחה את הצוואה וגם הסבירה לה מה הולך להיות, גם ראה את המנוחה חותמת, גם זוכר מי בדיוק היה במשרד 16 שנים מאוחר יותר- כמה גברים היו במשרד, כמה נשים היו- זה פשוט לא הגיוני.

הדיוט שרוצה להרשים שופט ונתקל בשאלה כזו ללא הכנה, יעיד לכל היותר כי ראה את המנוחה חותמת על הצוואה. עדות כל כך מפורטת משמעותה כי כל האמור בה אכן קרה במציאות". ראה סעיפים 18-21 לסיכומי המתנגדים.

ב. כאמור לעיל, לאחר מתן העדות האמורה, הגיש התובע הודעת הבהרה בקשר לעדותו ובה טען כמצוטט לעיל כי: "לאמיתו של דבר כלל אינני זוכר היטב אם אכן נכחתי בעת שנערכה צוואת אימי המנוחה מיום 1.12.1998 (להלן- הצוואה). אני זוכר את אימי יושבת עם עורכת הדין בבואנו לשם".
וכי: "אין בעדותי הנ"ל כדי להפיג באופן מוחלט את הערפל מעל שאלת נוכחותי בעת עריכת הצוואה עצמה, ואף אני הייתי מעוניין להגיע לחקר האמת בקשר עם שאלה זו"

ג. בתצהיר העדות הראשית מטעם התובע וכאמור לעיל, הצהיר התובע בסעיף 13 כדלקמן:

"הריני להצהיר כי המתנתי במשרד (אינני זוכר איפה בדיוק) עורכת הדין בעת שאימי ז"ל נכנסה לחדרה. אינני זוכר עצמי נוכח איתן, בחדר עצמו, בעת שהצוואה הוסברה והוקראה לאימי או במעמד זה החתימות של אימי או של עדים לצוואה. אך הדברים כתובים בצוואה עצמה וזה גם מה שאימי ז"ל ספרה לי שקרה מיד כשמסרה לי עותק הצוואה. מכל מקום, גם אם המתנתי מחוץ לחדר יכולתי להבחין בתוכנה שם. לא מדובר בצוואה ארוכה"

ד. במסגרת עדות התובע בפניי, באשר לחתימת המנוחה על הצוואה ונסיבות עריכתה, לא הצליח התובע לזכור ולהיזכר בדבר.

לא היכן היה עת נחתמה הצוואה, לא מה עשתה עורכת הדין בזמן זה, לא זכר הקראת הצוואה למנוחה ולא מי היה נוכח במשרד באותה עת וכך במילותיו כדלקמן:

"ש. אני מפנה אותך לס' 13 בתצהירך, שורה שניה. אתה אומר שהצוואה הוסברה והוקראה. אתה ראית שהצוואה הוסברה והוקראה?"

- ת. לא זוכר.
- ש. תקרא את תצהירך.
- ת. אני אסביר לך מה אמרתי בפרוטוקול.
- ש. לא שאלתי על הפרוטוקול. אני מפנה אותך לסעיף 13, איך אתה יודע שהצוואה הוקראה?
- ת. אמא שלי אמרה לי שהיא הקריאה אותה.
- ש. אני מפנה אותך לפרוטוקול קרוב יותר, מיום 02.06.14, עמוד 3, שורה 4: "כאשר נערכה הצוואה לקחתי את אמי לעו"ד, נוכחתי בזמן עריכת הצוואה, עו"ד הקריאה לה את הצוואה ... (מצטט), מה יש לך להגיד על כך, שאתה אומר שראית אותה חותמת ושזה הוקרא לה?
- ת. אני לא מבין את השאלה.
- ש. אתה אמור לזכור דברים מתקופה יותר קצרה.
- ת. לאחר שבית-המשפט הבהיר לי את השאלה, אני משיב: אמרתי בתצהיר שנתתי, שבאתי להכחיש עובדה שאחי אמר שזייפתי את הצוואה ולא ידעתי שאני אמור להעיד על זה באותו יום, כולי הייתי מרוגש. באתי להכחיש את הנקודה הזו שהצוואה והחתימה לא מזוייפות.
- ש. אז ראית או לא ראית את אמא חותמת?
- ת. לא זוכר. אני יכול לזכור מה קרה שם? ממש לא זוכר." (עמוד 44 לפרוטוקול מיום 29.06.2015, שורות 9-25)
- ובהמשך בעמוד 46 לפרוטוקול, שורה 26 ועד עמוד 47, בשורה 8 :
- ש. מתי קיבלת את הצוואה לידיך?
- ת. באותו יום שאמא עשתה את הצוואה, פחות או יותר. הייתי גר אצלה.
- ש. אני מפנה אותך לסעיף 27 בתצהירך (שורה 5), מה זאת אומרת שבחלוף הזמן נמסר לך עותק?
- ת. מתישהו, לא זוכר בדיוק. זה היה בבית.
- ש. קיבלת את הצוואה בבית?
- ת. ברור, אז איפה אקבל? כשבאנו הביתה.
- ש. לבית המשפט: היית עם אמא אצל עו"ד והחזרת אותה, קיבלת את עותק הצוואה מיד כשיצאתם מעו"ד?
- ת. הצוואה היתה אצלה, לאמא שלי יש תיק.
- ש. לבית המשפט: ידעת למה הולכים. אז כשיצאת, ביקשת העתק?
- ת. לא. הגענו הביתה, אני לא זוכר בדיוק איך היה העניין, אבל הסכמנו שזה בתיק המסמכים, במקום מסוים. זה לא היה בכיסי כל הזמן.
- ש. לבית המשפט: מתי לראשונה ראית את הצוואה, לאחר שאמא עשתה אותה?
- ת. לא זוכר, אבל מן הסתם באותו היום."

כך גם השיב התובע בהמשך חקירתו בעמוד 47 לפרוטוקול, שורה 11 ועד עמוד 49 בשורה 28 :

- ש"ש. אני מפנה אותך לדיון מיוני 2014, אתה לא זוכר שאמך ירבה עם עוה"ד?
- ת. לא זוכר.
- ש. לבית המשפט: מה אתה כן זוכר מאותו יום בו לקחת את אמך המנוחה לערוך את הצוואה?
- ת. אם לא היתה לי צוואה ביד ותאריך של צוואה, לא הייתי זוכר גם את התאריך. אני ממש לא זוכר כלום, זה היה לפני 16 שנה. אני יודע שמאז יש לי צוואה ביד, אני יודע שהייתי איתה.
- ש. לבית המשפט: זה היה באיזו שנה?
- ת. בשנת 1998.
- ש. לבית המשפט: מה עשית באותה תקופה?
- ת. הייתי גר אצל אמי, לומד בכולל ליד הבית.
- ש. לבית המשפט: זכרת שאת עוה"ד הזו הכרת מעסקה קודמת?
- ת. כן.
- ש. לבית המשפט: באותו יום באיזו שעה נסעת עם אמא ואיך נסעתם?
- ת. באוטו שלי כי היה לי אוטו ויותר מזה אני לא זוכר. אני זוכר שהיא עשתה צוואה, אבל לא זוכר את הפרטים הקטנים.
- ש. לבית המשפט: אתה והאמא הגעתם למשרד עוה"ד? היא היתה הולכת לבדה, עצמאית?
- ת. כן, היו לה את כל המסמכים שהיא צריכה בתיק.
- ש. לבית המשפט: אתה זוכר את משרד עוה"ד?
- ת. לא זוכר איך הוא נראה, אך זוכר שהוא היה במגדל התאומים.
- ש. לבית המשפט: נכנסת לעוה"ד לבד, או אמא לבד?
- ת. לא זוכר. היא אמרה פעם שעברה שהיתה בלובי ויכול להיות שהחליפו מילים ונכנסו לחדר.
- ש. לבית המשפט: אתה זוכר שהסברת לעוה"ד מה לעשות?
- ת. אני לא זוכר. הייתי כעוס ופגוע בדיון הקודם, כי אמרו לי שזייפתי. אחרי שאמא שלי נפטרה זה כבר שנה שאני לא מדבר עם אחים שלי ופתאומית אני רואה אותם פה, אז התרגשתי.
- ש. אמרת לפני רגע שאתה לא זוכר שאמך ירבה עם עוה"ד שם, אני מפנה אותך לתצהיר התיקון שלך (סעיף 2), אתה זוכר או לא זוכר?
- ת. אני לא זוכר את הפרטים.
- ש. אז איך העדת?
- ת. באותה תקופה לקחתי אותה להרבה מקומות, לעירייה, למקומות אחרים, לרופאים, אז יכול להיות שהסתבכו לי כל מיני מקרים שזה

- היה דומה ולא דומה, אבל לא זוכר בדיוק איך זה התנהל. יכול להיות שיש לי גם חילופי דברים.
- ש. חתמת על התצהיר מ- 09.06.14?
- ת. כן. כתוב פה "אני זוכר את אמי יושבת עם עוה"ד בבואנו לשם", כי אני יודע שהיא היתה יושבת שם.
- ש. אתה זוכר או לא זוכר?
- ת. אם אני זוכר את התמונה עצמה? לא.
- ש. אז למה זה כתוב?
- ת. כי אני יודע. אני זוכר שהיא היתה שם.
- ש. לבית המשפט: היה את הדיון שבית-המשפט ביקש ממך לתאר מה היה ואתה מסביר שרצית לעשות רושם על בית-המשפט שאתה זוכר היטב, שהאם ידעה והוסבר לה ולכן אמרת מה שאמרת. כנראה לאחר הדיון, בשיח עם עוה"ד כשהוא הבהיר לך את משמעות הדברים אמרת שהתכוונת אחרת וזה יצא נגדך ואמרת שאתה זוכר שהיא ישבה עם עוה"ד לבדה. אז גם את זה סתם אמרת?
- ת. "אני זוכר את אמי יושבת עם עוה"ד בבואי לשם". אם יגידו לי לצייר את זה, לא אדע לצייר. ברור שהיה שם כיסא ושולחן. אני זוכר דברים במעורפל. מן הסתם היא ישבה, לא?
- ש. לבית המשפט: יכולה להיות אפשרות ששניכם הגעתם, האמא נכנסה והיית בחוץ ואתה לא ראית אותה יושבת. אבל אתה אומר שאתה זוכר אותה יושבת.
- ת. יכול להיות שנכנסתי ויצאתי. לא זוכר איך היה המהלך.
- ש. לבית המשפט: אולי עכשיו אתה פוחד להגיד מה אתה זוכר ומה לא, כי אתה לא יודע מה טוב ומה לא טוב?
- ת. את מצפה שאזכור לאחר 16 שנים???
- ש. לבית המשפט: בוודאי. יש אירועים בחיים שזוכרים היטב. האם הולכת לתת לך רכוש ואתה יודע שתהיה בעיה, כי אחים שלך יתנגדו כנראה ושה בסוד, אז כל האירוע מקבל משמעות.
- ת. אני לא זוכר בדיוק.
- ש. לבית המשפט: אז למה כתבת שזכרת?
- ת. כי אני יודע שהיא ישבה שם. אם ישאלו איך ישבה ובאיזה כיוון, לא זוכר. יכול להיות שהייתי בחוץ.
- ש. לבית המשפט: יכול להיות גם שישבת לידה ואתה לא זוכר?
- ת. יכול להיות.
- ש. בדיון מיוני 2014, חוץ מהשורה הראשונה שלך "אני לקחתי את אמי מעוה"ד", אתה לא זוכר שום דבר (מצטט מהפרוטוקול: "אני נוכחתי בזמן עריכת הצוואה, היתה עוה"ד, הקריאה לה את כל הצוואה, הסבירה מה הולך להיות ואמי הסבירה מה היא רוצה, ראיתי את אמי חותמת

וכאשר אמי חתמה על הצוואה היתה עו"ד במשרד ועוד עו"ד, גבר ואישה ועוד בעלת המשרד ואמי ואני, אמי דיברה עברית".

ת. לגבי עורכי הדין, זה הלך איתי כל הזמן וגם כתוב בצוואה, אז אני זוכר את זה.

ש. כל מה שהקראתי לך זכרת?

ת. שני האנשים שרשומים, כל הזמן הלכתי איתם, אז ידעתי. כל הנוהל, כשאני בא למשרד סתם, אז דמיינתי בראש איך מתנהלים הדברים, כי רציתי לדעת שהכל בסדר. אבל אני לא זוכר בדיוק את הפרטים. יכול להיות שנכנסתי ואחר כך אמרו לי לצאת החוצה וכו'."

ה. עיינו הרואות כי עת העיד התובע בפניי ביום 29.06.2015, טען כי הוא לא זוכר דבר מהמתרחש, לא ענה על מי מהשאלות המתארות את נסיבות החתימה וכאשר עומת התובע עם התשובות אשר נתן בעבר- בין אם בעדות קודמת ובין אם בתצהירו שהוגש יחד עם הודעת ההבהרה, התקשה התובע להסביר את הפער בין זה לזה.

ו. במסגרת הודעת ההבהרה שהגיש התובע מספר ימים לאחר הדיון הראשון שהתקיים בתיק, כמו גם במסגרת תצהיר עדותו הראשית וכן במסגרת חקירתו בפניי ביום 29.06.2015, ניסה התובע הלכה למעשה, לחזור בו מהדברים שנאמרו על ידו מפורשות בדיון שהתקיים ביום 02.06.2014. טען התובע וכפי שצוטט לעיל, כי הודאתו על כי ראה את המנוחה חותמת על הצוואה וכי נכח במקום, ניתנה בטעות, בשל לחץ מדבריו של אחיו מ. ומתוך רצון לא ברור "להפגין ידיעה" בפני בית המשפט בדבר עריכת הצוואה הנדונה.

ז. במקרה דנן ועל פניו מדובר בהודאת בעל דין, אשר הובאה בפניי בצורה ברורה בדיון מיום 02.06.2014. המדובר בהודאה אשר אינה מתיישבת עם הגירסה לה טוען התובע יען כי לא נטל חלק בעריכת הצוואה.

הנטל להוכיח כי הצהרה והודאה שאדם הצהיר עליה בבית המשפט ניתנה בטעות אינו קל.

כך נקבע בע"א 375/84 דורה עדן ואח' נ' מוחמד שייד, פ"ד מב (4), 226 בעמ'

: 238

"כלל הוא מהדין המהותי, מדיני הראיות, כי אדם נתפס על הודאתו ואיננו רשאי לחזור בו ממנה אלא ברשות. מתן רשות זו נתון לשיקול דעתו של בית המשפט, ותנאי לו הוא, שהמודה ישכנע את בית המשפט בעדות או בתצהיר כי ההודאה ניתנה בטעות".

תקנה 104 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד-1984 קובעת כדלקמן:

”בית המשפט רשאי, בכל עת ולפי תנאים שייראו לו צודקים, להתיר לבעל דין שיתקן כל הודיה שלו בעובדה או שיחזור בו ממנה”

תקנה זו מאפשרת לבית המשפט להתיר לבעל דין לחזור בו מהודאתו. ואולם, על בתי המשפט לנקוט זהירות מרובה בעשיית שימוש בשיקול דעתם לאפשר חזרה מהודאה; ראה ד”ר יואל זוסמן, סדרי הדין האזרחי (הוצאת בורסי, מהדורה 4, תשל”ד) בעמודים 356-357. וכבר נאמר, כי על הטוען לחזרה מהודאה לשכנע ”את בית המשפט בעדות או בתצהיר כי ההודאה נתנה בטעות או מתוך תרמית או שלא מרצון חפשי, או לא מדעת, או שתכנה אינו אמת” (ע”א 375/84 עדן נ’ אל פאגורי, פ”ד מב (4) 226, 238 מפי השופטת נתניהו). עוד נאמר שם, בעמ’ 239, כי ”ההסתמכות על ההוראה הדיונית המאפשרת לנתבע לתקן את הגנתו ללא נטילת רשות בעקבות תיקון כתב התביעה, אין בכוחה לגבור על הדין המהותי החולש על כוחה של הודאה ועל הצורך ברשות בית המשפט לחזרה ממנה”.

ח. יחד עם זאת ולמרות דבריו הברורים של התובע, אין בעדותו של התובע משום ”סוף פסוק”.

ראה בעניין זה את דברי כב’ השופט מצא בע”א 279/89 “הסנה” חברה ישראלית לביטוח בע”מ נ’ שלום דמתי, פ”ד מז (3) 156, פסקה 7: ”הלכה פסוקה שלא כל התבטאות של בעל דין לחובת עצמו, בעניין השנוי במחלוקת במשפט, היא בבחינת הודאה (בעובדה או בזכות) שבעל הדין נתפס עליה. אבן הבוחן המסורתית היא, שרק הוראה “פורמאלית” (או “משפטית”) הנכללת בכתבי הטענות או הנמסרת בגדר הליך דיוני המיועד לכך (כגון: בתשובה לדרישה להודות בעובדות, או בהצהרה מפורשת במהלך הדיון) מובילה לצמצום המחלוקת ופוטרת את בעל הדין שכנגד מהבאת ראיות להוכחת עמדתו בנושא ההודאה. מהודאה כזאת אין בעל דין רשאי לחזור בו אלא ברשות בית המשפט ובתנאים שייקבעו לכך (תקנה 104 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ”ד 1984)....”

התבטאות אחרת של בעל דין, לרבות עדותו שתוכנה מנוגד לעניינו או תומך בצדקת עמדתו של בעל הדין היריב, אינה נתפסת כהודאה “פורמאלית” אלא (כביטוי של השופט הלוי בע”א 211/63 יחזקאל נק קלפר ואח’, פ”ד יח (1) 563, בעמ’ 572) כ”ראיה כשאר הראיות ובין שאר הראיות”, שבידי בעל הדין היריב להסתמך עליה (ראה: א’ הרנון, דיני ראיות, חלק שני (תשל”ז 1977) עמ’ 59; וסיכומו של השופט גולדברג בע”א 728/81 חלבי נ’ עזבון המנוח מועין חלבי ואח’, פ”ד לז (2) 477, בעמ’ 482). משמעות הדבר היא, שאם הובאו במשפט גם ראיות אחרות, התומכות בעניינו של בעל ההודאה (אף כי שונות הן מעדותו שלו,

או אף סותרות אותה), בידי בית המשפט, אם שוכנע באמיתותו, להעדיף על פני עדותו...”

אין צריך לומר, שלהודאה עובדתית, שלפי טיבה יכולה להיות מבוססת על ידיעת העובדות כהווייתן - להבדיל מהודאה המבוססת על התרשמותו או על סברתו הסובייקטיבית של בעל הדין המודה - ייטה בית המשפט, בדרך כלל, ליחס משקל רב.

וראה: [ע"א 320/82 חברת האחים מנשה וויקטור לוי בע"מ נ' כנפו ואח'](#), [פורסם

בנבו] בעמ' 174

הנה כי כן, גם אם נצא מתוך הנחה כי הוגשה הודעת הבהרה מטעם התובע הגורסת כי מתוך "התלהבות יתרה" העיד את שהעיד בדיון הראשון, הרי שהתנהלות התובע בהמשך לרבות סתירות בחקירתו המאוחרת כמו גם הנתונים שהונחו בפניי, הביאו לפקפוק בית המשפט באמינות הנטען בהודעת הבהרה.

לאחר בחינת כלל הנתונים, נחה דעתי להתייחס לעדות התובע בדיון מיום 02.06.2014 כראיה אשר תיבחן וכפי שיפורט בהמשך, במסגרת כלל הראיות.

יובהר כבר עתה כי משקלה של ראיה זו הינו משקל נכבד, הן בשל כך שמדובר בהודאה עובדתית ממקור ראשון ולא התרשמות סובייקטיבית של העד, כי התובע העיד ברהיטות בפניי משל היה מסיח לפי תומו (ראה להלן) וניכר היה בעדותו כי לא הוכן על ידי בא כוחו ועל כן היתה העדות ספונטנית והן בשל העובדה כי גם מיתר הראיות שהונחו בפניי, לרבות חקירתו של התובע בהמשך- הן באשר לנסיבות עריכת הצוואה, הן באשר להסתרתה מיתר האחים (להלן) והן בשל חוסר אמינות התובע במסגרת ההליכים שבפניי.

העדים לצוואה

9. א. העדה הראשונה לצוואה היא הגב' שרית אמיר אשר העידה בפניי ביום 04.06.2015

עדה זו לא זכרה את המנוחה, לא זכרה את מעמד החתימה ובאופן כללי לא תרמה לסיפור המסגרת כלל:

”ש. תתארי לי איך זה היה?”

ת. אני לא זוכרת את האירוע עצמו. אני זוכרת שזה היה קורה כשהיו מבקשים

ממני להיות עדה וחתימת. אני לא זוכרת לתאר את האירוע.

ש. מה את זוכרת מזה?

ת. אני לא זוכרת שום דבר לגבי האירוע.

- ש. האם זה היה על הדלפק?
- ת. אני לא זוכרת כלום.
- ש. אם יגידו לך שהיית בפעמים האלה בהחתמת הצוואה מלבדך ומלבד המצווה היה עוד עו"ד היו עוד אנשים?
- ת. לא זכור לי.
- ש. אם כתוב כאן בסעיף 8 זה לא ממש מדויק כי את לא זוכרת?
- ת. אני לא זוכרת. "

ב. העד השני לצוואה דן הינו עו"ד אמיר אלופי; עד זה לא הובא לעדות.

בדיון שהתקיים בפניי ביום 30.06.2015, טען ב"כ התובע כדלקמן:

"עו"ד ריכטר:

בדיון הקודם חברי אמר משהו בקשר לעו"ד אלופי, שהוא לא רצה להגיע להעיד וזה לא נרשם בפרוטוקול.

עו"ד אלפנדרי:

עו"ד אמיר אלופי, למיטב זכרוני, כשפניתי אליו בקשר לעדות הוא אמר שבמידה יבוא להעיד הוא יגיד שהוא לא זוכר שום דבר, כך שלא מצאתי מקום להביאו לעדות"

יוצא אפוא כי עו"ד אלפנדרי, ב"כ התובע, "לא מצא מקום" להביא את עו"ד אלפי לעדות (ההסבר המצוטט לעיל נכתב גם בסעיף 49 לסיכומי התובע). יודגש, עסקינן בעד לצוואה הנדונה אשר הוא אף עורך דין בהכשרתו וייתכן והיה שופך אור על נסיבות המקרה.

חזקה מושרשת היא כי בעל דין לא ימנע מלהביא ראיה שנמצאת בחזקתו אלא אם זו תפעל לרעתו. הימנעות בעל דין מלהעיד עד מרכזי וחיוני בהליך, מקימה חזקה לכאורית לפיה אותו בעל דין חשש מפני העדתו וחשיפתו לחקירה נגדית.

ראה: [ע"א 8151/98 שטרנברג נ' צ'צ'יק, פ"ד נ"ד \(1\) 539](#); [ע"א 2275/90 לימה נ' רוזנברג פ"ד מז\(2\) 606, 614](#); י. קדמי "על הראיות" תש"ע - 2009, כרך ד', עמוד 1889; [ע"א 4391/94 טייק דוד ואח' נ' קורן משה](#) [פורסם בנבו], (פס"ד מיום 02.12.1998); [ע"א 2115/95 בתיה אושרוב נ' עליזה פרחי](#) [פורסם בנבו], (פס"ד מיום 19.03.1999).

כפי האמור לעיל, הלכה היא כי צוואה שלא נפל בה פגם היא בחזקת כשרה, והנטל לפסילתה מוטל כל כולו על הטוען לכך קרי, המתנגד לצוואה.

במקרה דנן לא נטען לפגם בצוואה ומשכך אין חולק כי נטל ההוכחה והשכנוע מונח לכתפי המתנגדים וראה בין היתר ע"א 733/88 אהרוניאן ואח' נ' אלישקה, פד"י מה (5) 705, 709.

פשיטא, כי הימנעות התובע מהבאת עו"ד אמיר אלופי לעדות בהליך, אינה מעלה או מורידה לעניין נטל השכנוע שכן כאמור, זה מונח לכתפי המתנגדים. ואולם הימנעותו של התובע מהבאת ראיה היכולה לתמוך בגרסתו ובמקרה זה- הבאת עד מהותי לעדות, עד הצוואה, תפעל לרעתו או לפחות תפגע במהימנות גרסתו.

במקרה דנן נחה דעתי כי העובדה שהתובע לא פעל להעדת עד הצוואה, מקימה החזקה כי התובע חשש מעדותו של עו"ד אלופי וחשיפתו לחקירה שכנגד.

ג. עדה נוספת אשר העידה בפניי הינה עו"ד שולמית מנדלמן כהן; המדובר בעורכת הדין אשר ערכה את הצוואה הנדונה במשרדה ואשר המנוחה אף מינתה אותה כמנהלת עזבונה, כאמור בסעיף 6 לצוואה.

עו"ד מנדלמן- כהן העידה בדיון מיום 04.06.2015 כדלקמן:

ש" את זוכרת את א. ת.?

ת. לא. אני לא יכולה לזכור מאומה לגבי הצוואה הזו. מצאתי את התיק. אני מציגה את התיק לבית המשפט. מה שיש בו זה רק מקור הצוואה.

ש. האם את זוכרת את גב' ש. ת.?

ת. אני לא זוכרת את גב' ת.. הקפדתי ברמה של הקפדה כשמוניתי כמנהלת עיזבון לצוואה אז הקפדתי שלא לחתום כעדה. למרות שבדין זה לא אסור אך הקפדתי שלא להיות עדה ובדרך כלל היו מתבקשים עורכי דין שהמשרד חלק שירותי משרד למספר עורכי דין. מזכירות עורכי דין נתבקשו לשמש כעדים.

ש. את זוכרת מי ביקש ממך להיות מנהל עיזבון?

ת. אני לא יכולה לזכור שום דבר לגבי הצוואה הזו. אני יכולה להגיד שהייתי נוהגת בכל הצוואות שערכתי לדבר רק עם המצווה על רצונו ועל בקשותיו ועל כל מה שהוא רוצה לכתוב בצוואה וכך הייתי נוהגת בכל הצוואות שערכתי.

ש. את הקשר שלך לתובע או לאמו את זוכרת משהו לגבי הקשר?

ת. לא.

ש. את מעמד החתימה זכור לך לגביו?

ת. לא זכור לי מאומה לגבי הגברת הזו, אני יכולה להגיד ככלל שהחתמתי את המצווה אחרי שוידאתי שהוא מבין את הצוואה, אם היה לו קושי אז הייתי מקריאה לו אותה ועוברת סעיף סעיף ומוודאה שהוא בדעה צלולה.

ש. היא קראה עברית?

- ת. אני לא יכולה לזכור ואני יכולה לומר שאם הייתי מתרשמת שמדובר באדם שלא דובר את השפה העברית, ואני לא יכולה לתקשר איתו לא הייתי עורכת צוואה, אם הייתי מתרשמת שקשה לו לקרוא, הייתי מקריאה סעיף סעיף ומוודאה שהוא מבין כל אחד מהסעיפים בצוואה ואת הפרטים הרשומים בסעיפים והיינו מתקנים.
- ש. האם תוכלי לתאר את המשרד שבו עבדת כמה עורכי דין היו שם?
- ת. אני לא זוכרת בדיוק כמה, אך היה לובי בכניסה וחדר שלי היה בצד שמאל, מזכירות.
- ש. כמה צוואות ערכת במהלך שנותיך כעו"ד?
- ת. לא יכולה להגיד מדויק, רבות. "

עיינו הרואות כי אף עורכת הדין אשר ערכה את הצוואה, אינה זוכרת את המנוחה, את התובע, את מעמד החתימה ולא היתה לעדותה כל תרומה למצג הדברים.

- ד. נוכח החסר בעדויות העדה האחרת לצוואה ועדות עורכת הדין, יובאו בנקודה זו, מספר נתונים נוספים באשר לנסיבות עריכת הצוואה ואשר לגביהם העיד התובע בדיון שהתקיים ביום 29.06.2015:

- ש" לבית המשפט: אם היא היתה רוצה לעשות צוואה וכד', למה היא לא יכולה היתה לבדה לעשות את זה?
- ת. זה היה מסובך מדי בשבילה, להשיג עו"ד.
- ש. זו עורכת דין שאתה הכרת?
- ת. לא הכרתי אותה טוב. קניתי דירה שנתיים לפני כן וזה שקניתי ממנו את הדירה, הוא הביא אותה כעורכת דין.
- ש. מי דיבר עם עורכת הדין בטלפון, כדי לקבוע פגישה?
- ת. אני קבעתי איתה פגישה, אחרי זה כל המהלך היה עם אמא שלי."

מן המקובץ ומעדות התובע כפי שצוטטה דלעיל, עולה כי התובע לקח את המנוחה לעורכת דין מטעמו אשר טיפלה בעניינו בעבר, הסיע את המנוחה למשרד ברכבו, נכח במשרד עורכי הדין עת נחתמה הצוואה (אף אם לא בחדר ממש, נכח במסדרון) וקיבל לידי עותק מן הצוואה החתומה עת סיימה המנוחה.

הצוואה שנשמרה בסוד

10. א. המתנגדים טוענים, כי התובע רקח מזימה להעביר את חלקו של האב המנוח בדירה ע"ש האם המנוחה ולאחר מכן להחתים את המנוחה על הצוואה הנדונה, המעבירה את זכויות האם המנוחה בדירה אליו, והכל בסוד גמור על מנת לזכות בכל הדירה ולנשלם מהרכוש של הוריהם.

התובע טען כי כל אחיו ידעו בידיעה ברורה שהוריהם מבקשים להעביר לו את דירתם וכי זהו רצון המנוח והמנוחה.
חרף טענה זו, הודה התובע כי שמר בסוד מפני כל אחיו את העובדה שהמנוחה חתמה על צוואה ובה היא מורישה רק לתובע את דירתה.

כך העיד התובע בעניין 29.06.2015 :

- ”ש. כל העניין של הצוואה, זה נשמר בסוד?
- ת. כן.
- ש. אחים שלך לא ידעו מזה?
- ת. לא. הם לא ידעו מהצוואה, אבל הם ידעו שהבית הולך אלי.
- ש. וכשהם לא יודעים מזה, אתה מבקש מהם שיעבירו את הזכויות של אבא לאמא, בעצם שיסתלקו מהירושה של אבא כשהם לא יודעים את זה, שבעצם הם הולכים לאבד את כל הדירה?
- ת. כן, אבקש להסביר: כשהם באו זה לא היה מוסתר, הם ידעו למה הם באים, כדי להעביר את החלק שלהם לאם, כדי שהבית יעבור על שמי.
- ש. לבית המשפט: אז למה היה צריך להסתיר את הצוואה?
- ת. כי אמא שלי לא רצתה שישגועו אותה. יש הבדל בין צוואה שאפשר כל הזמן לשנות לבין דבר רשמי שעובר ואין עליו מחלוקת ואמא שלי העדיפה כך, כדי שלא ידפקו לה כל היום בדלת, כך היא אמרה.
- ש. אני אומר לך שלא היינו כאן היום אם הם היו יודעים. כמעט 15 שמרתם אתה ואמך על הצוואה בסוד, זאת לפי סעיף 9 לתצהירך.
- ת. נכון.
- ש. לבית המשפט: אתה אומר ששמרתם על הצוואה בסוד, למה?
- ת. כי צוואה זה דבר נתון לשינוי ויכול להיות שיום אחד אעזוב את הבית ואז יבואו ללחוץ אותה אחים שלי, אז היא אמרה ”אחרי המוות שלי תסתדר עם זה”.
- ש. לבית המשפט: האחים לא ידעו שהבית עובר אליך.
- ת. בעל-פה האחים ידעו שהבית הולך אלי, אבל כל אחד בליבו, היו לו ספקות, הוא לא כ”כ רצה, רק לא אמרו את זה בפני אמי, כי הם פחדו.
- ש. לבית המשפט: אם כך, למה הם ויתרו על החלק שלהם? היה להם חלק כבר בדירה, אז יכול להיות שהם בכלל לא ידעו שיש מסמך שהבית עובר אליך.
- ת. זה שהם ידעו זה ודאי. עובדה שאחי מ. בא איתי לעורך הדין. הוא לא חתם כי הוא רצה את החלק שלו. חוץ מזה, את הרבע הזה של האבא לא אמרתי שאני לא נותן. אגב, עורך הדין שטיפל לנו בזה, אמר לנו מה הולך להיות, זה לא היה בסוד.”

ב. מהעדויות שנשמעו בפניי עולה כי עניין צוואת המנוחה אשר נערכה בשנת 1998 - נשמר בסוד גמור; עצם עריכת הצוואה ותוכן הצוואה, לא נמסרו לאיש פרט לתובע.

חרף האמור, הניע התובע בשנת 2004 מהלך לפיו יסתלקו כל אחיו מירושת האב המנוח לטובת אימם המנוחה.

כפועל יוצא מהסתלקות זו, יהא כל הרכוש בבעלות המנוחה בלבד, אשר אותו ציוותה כאמור לתובע.

כפי שפורט לעיל, המהלך האמור לא יצא אל הפועל בעטיו של האח מ. ת. אשר סירב לחתום על ההסתלקות.

כך העיד התובע בעניין, בעמוד 50 לפרוטוקול מיום 29.06.2015:

- ש. בית-המשפט שאל אותך מדוע אמך לא העבירה לך את הדירה ונשאלת מדוע אביך העביר לך את חלקו, ואז ענית "זה מה שניסינו לסדר ב-2004", נכון?
- ת. תציג לי.
- ש. אשאל אחרת – נכון שאביך רצה שחלקו בדירה יהיה שלך?
- ת. הוא רצה שהבית יהיה על שמי.
- ש. ואז ניסית לסדר את זה ב-2004?
- ת. ב-2004 היה אמור שכאילו אחים שלי יעבירו לאמא שלי ואני אשאיר להם חלק, את החלק הזה בשבילם.
- ש. אם אביך רצה שהדירה תהיה שלך, מדוע רציתם לעשות מהלך כזה של להעביר לאמך? למה לא להעביר ישר אליך?
- ת. זה הנוהל.
- ש. אביך נפטר, הם יכולים להסתלק מהעזבון ולהעביר אליך, למה זה לא קרה?
- ת. כי הסביר לי עוה"ד שזה הנוהל.
- ש. ב-2004, לאחר פטירת אביך רצית לסדר את הנושא של החלק שלו בבית, נכון?
- ת. רצינו שהכל יהיה מסודר.
- ש. למה באותו מעמד לא העברתם את זה אליך, ישירות?
- ת. אני לא יודע, ככה הבנתי מעורך הדין, שצריך להעביר את החלק לאמא.
- ש. לבית המשפט: למה לא אליך ישר?
- ת. צריך לשאול אותנו. כנראה שיש עניין של מכירה ומתנה. לא יודע. לא הייתי בקיא בדברים האלה, אבל אם כן, אז הייתי מעביר את החלק של אמא שלי.
- ש. אז גם מאמך לא הבנת את הנהלים, חשבת שכן מוכרים, לא מוכרים וגם מאביך לא הבנת שום דבר, שאתה יכול להעביר ישירות אליך?
- ת. לא יודע.

- ש. קודם נשאלת למה לא העבירו את זה עליך ואמרת שלא הבנת שהיא יכולה להעביר בחיים, אלא רק בירושה, נכון?
- ת. אני חושב שכן.
- ש. אבא שלך רצה להעביר אליך?
- ת. מה זה אבא שלי רצה? אבא שלי בכללי רצה שהבית יהיה שלי. זה בסך הכל היה חצי שנה.
- ש. אולי זה היה כי ההורים שלך לא רצו להעביר לך?
- ת. אז איך תסביר שב-98 היא כן עשתה צוואה? גררתי אותה לשם?
- ש. חד משמעית כן.
- ת. את כל המשפחה גררתי?
- ש. בשנת 2003 ניסית "לעבוד" על האחים שלך, לא גילית להם שיש צוואה של אמא שלך, אתה החתמת אותם, שהם מעבירים את החלק של אבא שלך לאמא שלך, כדי שבסוף, כשהיא תלך לעולמה אתה תקבל הכל. אם היית אומר באותו מעמד, בשנת 2004 (נספחים ב' ו-ג' לתצהיר), אומר להם "אתם חותמים, זה עובר אלי", הם היו חותמים לך?
- ת. כן.
- ש. בגלל זה הם פה היום?
- ת. מה סיפרתי להם, לשיטתך? איך גררתי אותם לבית המשפט? ולמה הם לא המשיכו כל הזמן לעשות צוואה, אם כך? אם מ. אמר שבשנת 2003 הוא התחיל לחשוד ורצה את זה היום ופחד ששני הבתים יהיו שלי, למרות שאף פעם לא דיברנו על 2 בתים, אלא על החלק שלהם. אם ב-2003 הוא התחיל לחשוד, למה הם לא פנו לאמא?

ג. עדות התובע בעניין זה לא היתה אמינה עליי כלל וכלל;

ראשית לא הצליח התובע לשכנע כי עת הניע המהלך בשנת 2004 וכאמור לעיל, ידעו האחים המתנגדים שהמנוחה רוצה להעביר את הדירה במלואה לתובע בלבד ולנשל אותם לחלוטין מהזכויות בה.

טען התובע כי אחיו ידעו שההורים המנוחים רוצים להעביר לו את הדירה, אך לא הסביר מדוע אם כן, הסתיר מאחיו בשנת 2004 את דבר קיום הצוואה; הרי אם ממילא האחים הסכימו להעברת הבעלות בדירה על שם התובע ונוכח רצון הוריהם, מדוע לא לספר להם את כל העובדות ולתת להם להחליט על בסיס התמונה המלאה?

כך לא הצליח התובע לנמק מדוע לא הסתלקו אחיו המתנגדים בשנת 2004 מחלקם בעיזבון האב המנוח, לטובת התובע עצמו ועל פי [סעיף 6 לחוק הירושה](#), שהרי אם אכן לכולם היתה ידיעה ברורה כי הדירה מועברת אליו, מדוע להסתלק לטובת המנוחה ולא להסתלק ישירות לטובת התובע?

ולבסוף לא הצליח לנמק התובע מדוע לא העבירו ההורים המנוחים את הדירה על שם התובע, **עוד בחייהם** ומבלי להיזקק לצוואות וכד'.
 הרי אם כל חפצם של ההורים המנוחים היה להעביר לתובע את הדירה, מדוע לא ביצעו "העברה ללא תמורה" לבנם עוד בחייהם ולצורך מניעה של פתחון פה עתידי?
 כל תשובות התובע לתהיות האמורות לעיל היו בסגנון: "לא יודע", "זה הנוהל", "אני לא זוכר".

11. א. טענו המתנגדים כי התובע אשר התגורר יחד עם המנוחה משך שנים, היה מכור לסמים וכי היה זקוק לכספים לצורך מימנם.
 בכל הנוגע להתמכרותו לסמים, העיד התובע ביום 29.06.2015 כי החל משנת

1995

היה נקי מסמים ובמילותיו:

- "ש. לבית המשפט: לפני כן אמרת 2003 ועד 2005.
 ת. אני מתקן, אני מדבר על 1995-1993, אלו השנים בהם הייתי משתמש. אחרי זה הייתי בטיפולים, אף אחד לא ידע, זה אנונימי...
 ש. ב- 1995 היית משתמש בסמים?
 ת. מ- 1995 ועד 2003 הייתי בטיפול אנונימי, אף אחד לא ידע, רק המשפחה הקרובה...
 ש. הבנתי שהיתה תקופה שהיית עם אחיך והוא היה מממן לך חלק מהסמים.
 ת. הייתי מדי פעם בא מירושלים, נוגע. לא הייתי משתתף איתו ולפעמים כן, מה זה משנה עכשיו?
 ש. אחרי שאחיד נרצח אז נגמר לך המקור והתחלת להפעיל לחץ על מקום אחר?
 ת. שנה לפני שהוא נרצח כבר הייתי בחוץ. נכנסתי ביוני 1995 למרפאה והוא נפטר באפריל 1996, כמעט שנה אחרי זה.
 ש. מאיזו שנה אתה נקי?
 ת. מסמי רחוב אני נקי מיולי 1995..."

ב. עוד העיד התובע כי התגורר עם אימו עד לשנת 2003 ברציפות; כי נהג לקחת את אימו לכל מקום, להסיעה לרופאים וכי המנוחה היתה תלויה בו במידה מסוימת.

כך במילותיו בעמוד 42 לפרוטוקול מיום 29.06.2015:

- "ש. באיזה שנים גרת עם אמא בבית?
 ת. עד 2003, רצוף.
 ש. זאת אומרת, לא עזבת את הבית. ב- 2003, בן כמה היית?
 ת. בן 37. תאריך הלידה שלי היא 28.02.66.

- ש. ב- 1998 אמא מבקשת ממך לעשות צוואה?
- ת. כן.
- ש. איך זה היה?
- ת. זה היה תהליך של הרבה זמן, שאמא ואבא שלי רצו שהבית יעבור לרשותי ולא הספקתי לעשות את זה בזמן שאבא שלי היה חי, בגלל דברים שאני לא עשיתי בסדר.
- ש. היית לוקח את אמא לרופאים?
- ת. כן, כל הטיפולים שצריכים לעשות, עושה קניות.
- ש. אמא היתה עצמאית?
- ת. ברוב הדברים כן.
- ש. בהקשר לצוואה, איך בדיוק זה קרה? מדוע היית צריך לקחת אותה לשם?
- ת. מאותה סיבה שלקחתי אותה גם לרופאים. אני הייתי גר איתה, הייתי לוקח אותה לכל מקום, לבית חולים, קופת חולים, קניות, לקנות בגדים, מהסיבה הזו. גם אמא שלי לא רצתה לעשות מזה עניין, אז לקחתי אותה. היא רצתה שזה יישאר בסוד, העניין של הצוואה. היא לא רצתה לעשות מזה עניין. אמא שלי רצתה לעשות צוואה והיא רצתה בכלל שהבית יהיה רשום על שמי, עוד טרם פטירת אבי ואני דחיתי את זה כל הזמן. אבי נפטר באותה שנה, הוא סך הכל גר כמה חודשים בבית החדש. לאחר מכן היא אמרה לי "אבא נפטר ולא עשית, בוא נעשה עכשיו, כרגע לעשות צוואה".
- ש. אמרת שדחית את העברת הדירה.
- ת. מה זה דחיתי? לא זלזלתי. טיפלתי באבא ובאמא שלי והוא היה כמה חודשים. לא דחיתי את זה. זה בסך הכל כמה חודשים, לא שנים. ...
- ש... לבית המשפט: ורוב היום מה אתה היית עושה?
- ת. בתקופה שגרתי איתה אני הייתי לוקח אותה למועדון. לאחר מכן, כשעזבתי את הבית, היא היתה נוסעת באוטובוס. התחלתי להתנתק בשנת 2003. זה היה איזה 4 תחנות אוטובוס.
- ש. לבית המשפט: אם היא היתה רוצה לעשות צוואה וכד', למה היא לא יכולה היתה לבדה לעשות את זה?
- ת. זה היה מסובך מדי בשבילה, להשיג עו"ד.

ובהמשך בעמוד 51 לפרוטוקול:

- ש" אמא שלך נסעה באוטובוס, למה לא נתת לה את כתובת עו"ד, כדי שהיא תסתדר לבד? למה הלכת איתה לשם?
- ת. הייתי לוקח אותה בכל מקרה. לא הייתי חכם יותר לשלוח אותה לבד.
- ש. דאגת לה וקניית לה במכולת, לקחת אותה לרופאים כשצריך ואמרת שלקחת אותה למקומות נוספים. באיזושהי דרגה מסוימת היא היתה תלויה בך, נכון?

- ת. כ.ן. בדרגה מסוימת של נוהל ולהתנהל בבית או קצת מחוץ לבית היא יכולה היתה לנסוע לבד. לנסוע לרמת גן ולהתייעץ עם עו"ד, כנראה שלא.
- ש. אמא היתה זקוקה לך כי האחים לא היו כל יום, אם היית אומר לה שאתה מפסיק לעזור לה, היא היתה נלחצת?
- ת. אמא שלי רצתה שאסע לירושלים ואהיה בישיבה.
- ש. לבית המשפט: ומי היה מבקר אותה?
- ת. ב- 2007 הבנתי שאחי הגיע לגור שם. מ- 2003 ועד 2007 היא היתה גרה לבד. היא לא היתה צריכה ליווי למקלחת או משהו כזהו. מביטוח הלאומי היתה לה מישהי חצי שעה ביום.
- ש. לבית המשפט: האחים לא היו מגיעים לבקר?
- ת. היו מגיעים לבקר, אבל אני לא יודע את התדירות.
- ש. אם היית אומר לאמך שאתה מפסיק לעזור לה, זה היה משפיע עליה, נכון?
- ת. אבל היא רצתה שאסע לירושלים ואלמד בישיבה.
- ש. העזרה שלך היתה כזו שאם היית מפסיק אותה, היא היתה משפיעה עליה?
- ת. לא כזאת. יש עוד אחים, יש את אחותי.
- ש. אתה אומר בסעיף 23 שאחים שלך לא היו באים.
- ת. לא היו באים בתדירות שאני הייתי בא לשם. לא באים בתדירות של כל יום, אבל היו באים פעם בשבוע ואם הייתי הולך אז היה מישהו שיחליף אותי.
- ג. כאשר נשאל התובע, מדוע ביקשה המנוחה להוריש רק לו את הדירה ולנשל את יתר אחיו ממנה, השיב כי ליתר האחים יש בית ואילו לו אין בית ולכן ביקשה אימו המנוחה לדאוג לו.
- בהמשך החקירה התברר כי הדברים אינם נכונים וכך בחקירת התובע ביום 29.06.2015 :
- ש" אתה כותב שאמך רצתה לתת לך את הכל, לדעתך זו חלוקה צודקת?
- ת. אתה תקבע לאמא שלי איך לחלק את הבית?
- ש. אתה אמרת את זה.
- ת. אני אמרתי שהם רצו חלוקה צודקת. אולי התכוונתי ביחס למה שיש להם. אמא שלי החליטה ככה, אבל חוץ מזה, היא החליטה כך כי היא ראתה לנכון, כי לאחים שלי יש מקצוע ובית ויש להם שכירות בתוך הבית ולי אין כלום, אז היא רצתה שיהיה לי.
- ש. לבית המשפט: באולם יש מישהו שאמר שיש לך בית, מהי תגובתך?
- ת. אמרתי שלכל אחד מהם יש בית וגם שכירות בתוך הבית והם בעלי מקצוע, אז המחשבה של אמא שלי היתה שיהיה גם לי בית ושאשכיר

**משהו. יש להם בית וכל בית הוא 400 מ"ר, לי יש בית שהוא על שמי
והוא בסך הכל 50 מ"ר. אמא שלי רצתה כך והם ידעו מזה.** "

12. המתנגדים 1,2,4,5 העידו בפניי ביום 10.05.2015; כל אחד מהעדים העיד כאשר יתר העדים

לא נכחו באולם.

כל ארבעת האחים העידו על מגורי התובע בבית המנוחה עד לשנת 2003, על עברו של התובע כנרקומן, על האירוע שהיה בבית הדין הרבני בשנת 2004 וכאמור לעיל וכן נשאלו גם על טיול שעשתה המנוחה יחד עם התובע. באף אחד מן העדויות לא מצאתי כל פרט מהותי רלוונטי להתנגדות; השאלות היו לאקוניות והתשובות לא תרמו מהותית להליך.

דיון משפטי

13. א. הבסיס לטענת המתנגדים לביטול הצוואה היא יען כי התובע נטל חלק בעריכת הצוואה וזאת עפ"י הוראות [סעיף 35 לחוק הירושה](#), הקובעות "הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקב" באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה – בטלה".

יודגש, כי החוק קובע סנקציה קשה – ביטול הצוואה – בגין מעורבות בעריכת הצוואה על-ידי הזוכים לפיה; זאת בבחינת "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו" (בבלי, חולין מ"ד, ע"ב).

כדברי הנשיא זוסמן בע"א 707/76 צארום נ' גורו, פ"ד לב (3) 548, 552 (1978) "מטרת סעיף 35 היא להרחיק חשד של רמיה או השפעה לא הוגנת על המצווה מצד אלה המשתתפים בעריכת הצוואה".

ב. [סעיף 35 לחוק הירושה](#) מניח ללא כל אפשרות של ערעור, כי מקום בו הנהנה נטל חלק בעריכת הצוואה היתה השפעה בלתי הוגנת. על כן, אפילו הוכח הלכה למעשה כי השפעה בלתי הוגנת אינה קיימת, אין בכך ולא כלום וראה דברי כב' השופט ברק כתוארו אז [בע"א 433/77 הררי נ' הררי](#), פ"ד לד (1) 776, 779.

ראה גם דברי כב' השופט ברק (כתוארו אז) בפרשת בנדל: "תוצאה זו קשה היא, שכן היא שוללת כל שיקול-דעת ליתן תוקף לצוואה, מקום שהנסיבות מעידות על כך כי אף שהנהנה נטל חלק בעריכת הצוואה, הוא לא השפיע השפעה שלא כדין על המצווה" (ע"א 160/80 בנדל נ' בנדל, פ"ד לה (3) 101, 109; להלן: פרשת בנדל)

ראה גם: [ע"א 99/86 זיידה נ' זיידה, פ"ד מ\(3\) 105](#); [ע"א 389/85 מרכוס נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מא\(1\) 505](#); [בע"מ 6349/08](#) פלוני נ' פלוני [פורסם בבנו] עמ' 4-5 לפסק דינו של כב' השופט אי רובינשטיין (2.2.09).

ג. בפסיקה נמצאה אבחנה בפרשנות אשר ניתנה לחלופות השונות [שבסעיף 35 לחוק](#) הירושה. בעוד שהביטוי "**מי שערך את הצוואה**" פורש באופן דווקני ומצמצם כמתייחס לתהליך העריכה הלשונית של המסמך ויצירתה תוך שנקבע כי פעולות הזוכה, ככל שהיו קודם לעריכת הצוואה או לאחר עריכת הצוואה, לא יפלו בגדרו (ראה [ע"א 6496/98 בוטו נ' בוטו, פ"ד נד\(1\) 19, 30](#) (להלן: **פרשת בוטו**), הרי שהביטוי "**לקח חלק באופן אחר בעריכתה**" פורש באופן רחב ובפרשת בוטו הגדיר אותו בית המשפט כ"עילת עוללות".

"**החוק יוצר הנחה חלוטה, כי מי שלוקח חלק בעריכת הצוואה השפיע שלא כדין על המצווה. חזקה זו אין לסתור אף לא בהבאת ראיות המלמדות כי שלבים אחרים בהליך היווצרותה של הצוואה היו נקיים מפגם. העובדה שהנהנה על פי הצוואה לא ערך אותה והעובדה שלא היה עד לעשייתה, עשויים להעיד על כך שהוראת הצוואה ניתנה בסופו של יום מרצון חופשי, אולם אם 'לקח הוא חלק בעריכתה באופן אחר' אין תוקף להוראה המזכה אותו- אפילו היתה זו הוראת אמת"**

(פרשת בוטו) .

במסגרת זו הרחיב בית המשפט את הביטוי והחילו גם על השלבים שקדמו לתחילת הליך ניסוח המסמך. כך, נקבע, **כי גם מי שנטל חלק בהכנה ובתכנון של הצוואה יכול וייחשב כמי שנטל חלק באופן אחר בעריכתה** (שאול שוחט, **פגמים בצוואות**, (2001) בעמודים 354-355).

ד. יצוין, כי הביטוי "**לקח חלק באופן אחר בעריכתה**" של הצוואה הינו ביטוי גמיש ומתמלא תוכן על פי נסיבות המקרה והמבחן – אם פלוני לקח חלק בעריכת הצוואה אם לאו – הוא, בסופו של דבר, מבחן השכל הישר ([ע"א 160/80](#) פרשת **בנדל** לעיל). השאלה האם הזוכה נטל חלק בעריכת הצוואה, תיבחן לפי מידת המעורבות וחומריתה. ככל שהמעורבות והפעילות של הנהנה כבדה יותר, גסה יותר, עמוקה יותר – תיפסל הצוואה. הצטברותם של אירועים וזיקות שכל אחד מהם כשלעצמו אין בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, עשויה ליצור את אותה מעורבות בעריכת הצוואה שיש בה כדי לפסלה ([ע"א 5869/03](#) **חרמון נ' גולוב פ"ד נט(3) 1**).

14. המתנגדים טענו אף להשפעה בלתי הוגנת של התובע על המנוחה ועל בטלות הצוואה ועפ"י סעיף [31 \(א\) לחוק הירושה](#).

נוכח המפורט להלן ומסקנתי כי התובע היה עד לעריכת הצוואה ונטל חלק בעריכתה ובהינתן כי התנהלות זו מקפלת בתוכה השפעה בלתי הוגנת באופן אינהרנטי וכפי שיפורט להלן, לא מצאתי מקום לדון בנפרד בטענה זו.

מנ הכלל אל הפרט

15. א. כאמור לעיל, קובע **סעיף 35 לחוק הירושה** מספר מצבים לביטול הצוואה :
"מי **שערך אותה**"- מצב שאינו חל בענייננו שכן עו"ד שולמית מנדלמן כהן ערכה את הצוואה במשרדה.
"או **היה עד לעשייתה**"- מצב שנוכח נסיבות עריכת הצוואה חל בענייננו-להלן.
"לקח באופן אחר חלק בעריכתה" - מצב שחל בענייננו- להלן.
- ב. עדותו האותנטית והראשונית של התובע בדיון שהתקיים ביום 02.06.2014, היתה קולחת וברורה.
מהעדות באותו היום התרשמתי כי התובע אכן דובר אמת בתיאוריו; הוא היה אחראי לתכנון מוקדם של הצוואה, הוא יצר קשר עם עורכת הדין אשר הכיר מעסקה קודמת, הוא הסיע את המנוחה למשרד עורכי הדין, הוא נכח פיזית עת נערכה הצוואה והוא ראה את אימו חותמת על הצוואה.
ניסיונות התובע לאחר מכן, לגמד את העדות ולטעון הן בהודעת ההבהרה והן בעדותו המאוחרת כי איננו זוכר דבר וכי הוא בעצמו היה "שמח" להגיע לחקר האמת בעניין, , היו לא אמינים.
בעדות המאוחרת וכפי שצוטט לעיל בהרחבה, הקפיד התובע לענות כי איננו זוכר דבר ובאשר לכל שאלה שנשאל- ענה תשובות סתומות אשר לא עלו בקנה אחד עם העדות הקולחת בדיון הראשון ועם זכרונו הטוב של התובע באשר לאירועים ו/או פרטים אחרים, לבר מעמד חתימת הצוואה ; כדוגמת הצהרת התובע בסעיף 26 לתצהיר עדות ראשית שהוגש מטעמו כי: **"הריני להצהיר כי לא ישבתי עם עוה"ד מנדלמן-כהן שערכה את הצוואה והכתבתי לה מה לרשום. את זה אני יכול לזכור!"** (סימן הקריאה במקור מ.ד).
על מנת לסבר את האוזן, יצוטט להלן סעיף 25 לתצהיר עדות ראשית של התובע :
"הריני להצהיר כי בדיון ביום 2.6.2014, מיד לאחר שמסרתי את עדותי הבנתי כי יתכן מאוד שטעיתי ונחפזתי בתשובתי שלא היתה מדויקת, שכן לאמיתו של דבר כלל אינני זוכר היטב אם אכן נכחתי בעת שנערכה צוואת אימי המנוחה מיום 1.12.1998 לידה. ויתכן גם שהפירוש שנתתי למילה "נוכחותי" הינו מוטעה. אני זוכר שהבאתי את אימי למשרד עורכת הדין, ובצאתנו מהמשרד אני

זוכר שהיה לנו המסמך החתום בחתימת ידה. לכן בדיון העדתי מבחינתי לגבי אמיתות החתימה, שאני בטוח שזו חתימת אימי ז"ל על מסמך הצוואה".

ד. כפי שהוטעם לעיל, עדותו של התובע הינה ראייה במכלול הראיות ואולם בחינת יתר הראיות כמו גם חוסר אמינותו של התובע בעדות המאוחרת, מאירה את העדות הראשונית באור גדול.

16. א. כאמור לעיל, הביטוי "לקח חלק בעריכתה של צוואה" הינו ביטוי גמיש ובחינתו תעשה נוכח מידת האינטנסיביות והחומרה של מעורבות הנהנה בעריכת הצוואה, בכל מקרה ומקרה:

"השכל הישר מורנו גם, כי הצטברותם של אירועים וזיקות שאולי כל אחד מהם כשלעצמו לא היה בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, הינה בהיקבצם יחד ב"מבט על" אל מכלול יוצרים הם אותה השתתפות בעריכתה שיש בה כדי לפסול."

(ע"א 5869/03 חרמון נ' גולוב, פ"ד נט(3) 1).

ב. בענייננו הוכח באמצעות עדות התובע עצמו, כי האחרון היה מעורב בכל הליך עריכת הצוואה- החל מתכנון מוקדם של הצוואה, בחירת עורכת הדין אשר טיפלה בענייני התובע קודם לכן, תיאום הפגישה עם עורכת הדין, הסעת המנוחה למשרד עוה"ד, נוכחות פיזית במשרד בעת הקראת הצוואה והחתימה על הצוואה וייתכן אף תשלום שכר טרחה לעוה"ד (שעה שלא הוצגה קבלה ועוה"ד לא זכרה דבר בחקירתה באשר לחתימת הצוואה במשרדה ולא ציינה מי נשא בתשלום שכר טרחתה).

ג. למקובץ לעיל, תתווסף חוסר אמינות התובע עת נחקר בפניי ולדוגמא כאשר הצהיר כי המנוחה ביקשה להוריש לו את כל זכויותיה בדירה שכן הוא האח היחיד שאין בבעלותו בית. לאחר התפרצות אחד המתנגדים באולם, חזר בו התובע והבהיר כי בבעלותו בית קטן בלבד, בגודל 50 מ"ר.

כך גם הוברר כי את המהלך אשר יזם התובע בשנת 2004, עת שכר את שירותיו של עו"ד גבריאלי לוי ועל מנת לשכנע את כל אחיו להסתלק מחלקת בירושת האב המנוח, עשה האחרון תוך שהוא מסתיר מאחיו כי באמתחתו צוואת המנוחה המורישת לו בלבד את הדירה עסקינן וכי למעשה- האחים מתבקשים להסתלק מחלקם בירושה לטובת התובע עצמו.

ד. זאת ועוד וכפי שפורט בסעיף 10 ג' לעיל, טענות התובע העלו תמיהות רבות אשר האחרון לא הצליח ליישב, אף לא במסגרת סיכומיו ולאחר שבית המשפט חזר וביקש להבהיר הנקודות הלוטות בערפל.

ה. מכל הנתונים שנפרשו בפניי ולרבות מעדות התובע בדיון הראשון, נחה דעתי כי המעורבות והפעילות של התובע בעריכת הצוואה היתה כבדה, גסה ועמוקה ומשכך דין הצוואה להיפסל.

הצטברותם של האירועים והזיקות כמפורט לעיל, שכל אחד מהם כשלעצמו אין בו בהכרח כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, יוצרים יחד במקרה דנן את אותה מעורבות בעריכת הצוואה שיש בה כדי לפסלה.

17. א. אשר על כן אני מורה כי התובע היה עד לעשיית הצוואה ונטל חלק בעריכתה ומשכך, אני מורה כי הצוואה דנן פסולה היא.

ב. ההתנגדות מתקבלת בזאת.

ג. התובע ישלם שכר טרחת עו"ד והוצאות המתנגדים בסך כולל של 30,000 ₪.

ד. המזכירות תשלח העתק פסק הדין לצדדים בדואר רשום ותסגור התיקים הקשורים.

ניתן היום, כ"ג אדר א' תשע"ו, 03 מרץ 2016, בהעדר הצדדים.

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

מירה דהן 54678313/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה